

Veranderd broedvogelonderzoek

■ *De afgelopen maanden zijn de broedvogeltellers bestookt met nieuwe handleidingen en formulieren, dit alles om de veranderingen binnen het broedvogelonderzoek gestalte te kunnen geven. De veranderingen waren ruim van tevoren aangekondigd, maar het is toch altijd afwachten hoe zoiets valt bij de aanhang. Is men al een beetje bekomen van het voorjaarsoffensief?*

"Kei-goed" of tegen de limiet aan?

Het was even wennen met LSB, BMP-nieuwe stijl, twee handleidingen en negen verschillende telformulieren, maar na een korte incubatietijd blijkt de nieuwe opzet van het SOVON-broedvogelonderzoek bij tellers goed te zijn aangeslagen. Deze conclusie trekken we op grond van het feit dat ons tot dusverre nauwelijks opmerkingen ter ore zijn gekomen die op verwarring of onduidelijkheid wijzen. Maar misschien zijn we wat 'over-enthousiast' en voorbarig en moeten we eerst de stroom ingevulde formulieren na het broedseizoen afwachten. Echter, de reactie "Kei-goed" van een van de nieuwe, kennelijk jonge tellers laat ons weinig te wensen over. En wat dacht u van "BMP tot de dood er op volgt" of "ik zal tot ik stokoud ben zo lang mogelijk voor SOVON blijven inventariseren". Verbazingwekkende reacties misschien, maar ze getuigen wel van een enorme betrokkenheid.

De betrokkenheid van tellers is in het algemeen zeer groot, hetgeen o.a. blijkt uit het onvermoeibare en jarenlange volhouden van het telwerk, het soms werkelijk verslinden van de handleiding of SOVON-Nieuws en de acceptatie van af en toe pittige veranderingen in de systematiek. Voor ons vanuit het SOVON-kantoor beken lijkt alles logisch in elkaar te zitten en vinden we deelname aan de projecten welhaast een vanzelfsprekendheid. Maar op een bepaald moment kun je van tellers en hun vrije tijd niet meer verwachten of eisen. Met het broedvogelonderzoek zitten we soms aan de limiet, krijgen we de indruk, maar aan de andere kant duidt de ware stormloop op de nieuwe handleidingen en formulieren op zeer veel enthousiasme en 'staan voor de zaak'. We kunnen ons gelukkig prijzen met zoveel enthousiasme en deelname!

Hulde aan de tellers derhalve, aan de zwoegende districtscoördinatoren die alles op tijd de deur uit moesten hebben en aan het Centraal Bureau voor de Statistiek voor het perfecte drukwerk en de verzending!

Laatste loodjes

We wisten wel dat we na het afronden van de handleidingen en formulieren niet op onze lauweren konden gaan rusten, want het broedseizoen stond immers voor de deur. Maar dat het nog zoveel tijd kostte alle tellers van de nodige post te voorzien en in den lande toelichting te geven over de nieuwe opzet, viel wel wat tegen. Maar niet getreurd, want de respons was overweldigend. Het regende (binnenskamers) van de aanmeldingen van BMP-proefvlakken en van verzoeken om handleidingen en soms stapels telformulieren. De oplage van 5000!! kolonievogeltelformulieren is volledig uitgedeeld en er zijn inmiddels weer bijgedrukt. Het werd ons bijna te veel, maar 'gelukkig' hield de winter lang aan, zodat we vrijwel alles nog net konden afronden voor het aanstormende broedseizoen. Hoewel dat aanstormen tot ver in mei nogal tegenviel, want het was met de vele koude noordelijke winden eerder nogal sudderen geblazen.

De laatste voorjaarsnoot die we gekraakt hebben is het broedvogelverslag over het jaar 1993. Als het goed is moet dit verslag in mei bij alle tellers, die in 1993 broedvogelgegevens hebben ingeleverd, in de bus zijn gevallen. Het is het tweede verslag op rij en we proberen dit jaar ook nog het verslag van 1994 af te ronden. Tellers die pakweg half juni het 1993-verslag (ten onrechte) niet hebben ontvangen, kunnen dit bestellen bij SOVON. Overige geïnteresseerden kunnen het zolang de voorraad strekt bestellen (door f 25,- over te maken op giro 2905988 t.n.v. SOVON, Beek-Ubbergen, onder vermelding van Monitoringrapport 1996/02, Broedvogels 1993).

Kwartel (Willem van Manen)

Nieuwe BMP-proefvlakken

Het aantal aanmeldingen voor BMP is dit jaar opvallend hoger dan in de afgelopen jaren. Elk jaar kunnen we wel enige tientallen nieuwe proefvlakken verwelkomen (en vallen er iets minder af), maar dit jaar slaat alle records met ongeveer 150 aanmeldingen. BMP Alle Soorten scoort met 43 het hoogst, gevolgt door BMP Stadsvogels (35), BMP Weide- en akervogels (10) en BMP Bijzondere soorten (6). Van ruim vijftig aanmeldingen is de keuze van het BMP-onderdeel ons nog niet bekend, maar naar verwachting zal het merendeels om BMP Alle Soorten gaan. We moeten bij deze hoge aantallen wel enige slagen om de arm houden: wordt de inventarisatie daadwerkelijk volbracht en in de komende jaren volgehouden? Aan de andere kant leidt het grote aantal aanmeldingen slechts in een enkel geval tot het laten vallen van een bestaand proefvlak.

Actie BMP-Stadsvogels

Een van de nieuwe loten aan de BMP-stam is het BMP voor stadsvogels. Dit is een enigszins vereenvoudigde variant van het BMP, waarbij alle aanwezige broedvogelsoorten geteld moeten worden. BMP Stadsvogels is vooral gestart om ook uit het stads- en dorpsmilieu gegevens te krijgen over aantalsontwikkelingen. Want dat daar soms iets anders aan de hand is dan elders was wel globaal bekend, maar het ontbrak aan voldoende BMP gegevens om dit te staven. Begin april ontvingen alle BMP-tellers naast een nieuwe handleiding ook een oproep om aan BMP Stadsvogels mee te gaan doen. Naast het andere inventarisatiewerk natuurlijk want het ene moet niet ten koste gaan van het andere. Tot onze grote verbazing zijn er 35 proefvlakken in het stedelijk milieu aangemeld! We hadden al wat proefvlakken in bebouwing, maar zo gaat het de goede kant op. Als er de komende jaren nog wat bijkomen en de tellers weten het vol te houden zitten we gebakken met de stadsvogels en dat heeft weer z'n positieve weerslag op het gehele BMP-programma. Dan worden in vrijwel alle Nederlandse landschappen (voldoende?) broedvogelmetingen verricht.

Komend najaar willen we vogelwerkgroepen en andere tellers interesseren voor stadsvogels: misschien kunt u uw programma er al op afstemmen.

Actie BMP Bijzondere soorten

Bij SOVON hebben we een overzicht gemaakt van belangrijke vogelgebieden waarvan we graag jaarlijks broedvogelgegevens zouden willen ontvangen. In meer dan de helft daarvan gebeurt of gebeurde al het nodige, maar in de andere helft dus niet (meer). In dergelijke gebieden kan een relatief klein BMP-proefvlak voor alle soorten worden gelegd of het gebied kan op alle zeldzame soorten worden nagelopen, maar onze voorkeur gaat vaak uit naar het inventariseren van alle Bijzondere Soorten. Dit is echter geen sinecure en vereist enige voorbereiding. BMP Bijzondere Soorten richt zich vooral op de wat ervaren inventariseerders die een groot gebied afstropen op alle zeldzame en verscheidene schaarse soorten. Leuk werk, maar je moet wel van wanten weten en je bezoekprogramma goed afstemmen op de aanwezige en te verwachte soorten.

Het aantal aanmeldingen voor dit onderdeel is naar verhouding gering, maar daar staat tegenover dat enige tientallen tellers de beslissing tot deelname hebben aangehouden. Misschien zijn de grote veranderingen bij BMP Bijzondere Soorten (het vroegere Z/S, coördinatie nu door SOVON-Beek) en de vergrote soortenlijst niet

vreemd aan de afwachting houding. Overigens worden in heel wat gebieden bijvoorbeeld wel alle zeldzame soorten geïnventariseerd. Verder moeten we het einde van het jaar maar afwachten, want er zijn altijd wel ergens tellers aan de gang zonder dat wij daarvan op de hoogte zijn.

Kolonievogels

Tellingen van kolonievogels lopen als een trein, is onze stellige indruk. De DC'en hebben in het algemeen een goed overzicht van de kolonies en de meeste kolonies zijn 'bemand'. Met het Kolonievogelformulier wordt het voor tellers die grote gebieden afwerken een stuk eenvoudiger. Als komend jaar ook de kolonienummers algemeen geïntroduceerd zullen worden, wordt het allemaal nog simpeler voor u als teller.

Zeldzame broedvogels

"Zeldzame" soorten vormen een moeilijk te inventariseren en te coördineren groep. Het doel is om jaarlijks alle broedgevallen van zeldzame soorten op het papier te krijgen. Gelukkig (hoewel?) zitten de meeste zeldzame soorten in redelijk eenvoudig te traceren natuurgebieden, waardoor een volledige inventarisatie nog enigszins mogelijk is. Maar er zijn er

ook met een veel ruimere of onvoorspelbare verspreiding (Bruine Kieken-dief, Kleine Plevier, Buidelmee, Europese Kanarie), waarbij het zeer lastig is om het beeld volledig te krijgen. Langzaam maar zeker krijgen de districtscoördinatoren een beter inzicht in het voorkomen en kunnen hun coördinatie er steeds beter op afstemmen. Voor de teller geldt het parool: alle meldingen van (mogelijke) broedgevallen van zeldzame soorten doorgeven aan de districtscoördinator (adressen zie achterzijde SOVON-Nieuws).

Een laatste puntje is de documentatie van broedgevallen van zeer zeldzame soorten. Graag ontvangen we samen met het ingevulde formulier LSB Zeldzame Soorten tevens documentatie (data, waarnemingen, gedragingen, broedcodes) van broedgevallen van op het formulier gemarkeerde soorten; van sommige soorten is ook een beschrijving van uiterlijk en geluid van de vogels zelf noodzakelijk. Denk hierbij niet meteen aan perfecte foto's of uitgebreide teksten, want vaak zijn simpele gegevens en aanwijzingen al doorslaggevend. Waarnemingen zonder enige documentatie lopen de kans niet opgenomen te worden in de jaaroverzichten.

Arend J. van Dijk & Henk Wessels

Broedvogelnieuwtjes

De wintereffecten zijn deels dramatisch: de IJsvogel lijkt goeddeels weggevaagd (op de Veluwe van 40 terug naar twee paar); in Gelderland zijn Blauwe Reigers met ca. 30% afgenomen.

De winter heeft echter niet alleen kommer en kwel veroorzaakt, want er waren veel muizen en dus zaten de Ransuilen erg vroeg op grote legfels. Mezen zijn o.a. dankzij de vele beukenootjes goed door de winter gekomen; Boomklever en Appelvink (ook in Flevoland) hebben een erg goed jaar.

Door het eigenaardige temperatuurverloop, met enkele warme dagen eind april gevolgd door wekenlange koude en noordenwinden, kwamen veel trekvogels aan in golven. De allereerste waren vaak al vroeg, de massa laat. Medio mei waren er nog amper Grauwe Vliegenvangers en Zomertortels aanwezig; voor het derde jaar in successie leek het een mager jaar voor Fluiters te worden (extreem slecht in Noord-Brabant, Veluwe beneden gemiddeld). Gierzwaluwen werden in het hele land opmerkelijk vroeg gemeld (al groepen op 18 april).

In het Waddengebied is alles laat: op de eilanden zaten tot ver in mei nog Grut-

to's in groepjes bij elkaar te kleumen. Blauwe Kiekendieven zijn laat met de eileg en ook meeuwen zijn op de eilanden tenminste 1a 2 weken later begonnen dan normaal. Wel heeft de Grote Mantelmeeuw weer gebroed op de Hond. Toch wordt het wel een interessant jaar, want wat dacht u van baltsende Middelste Zaagbekken, Porseleinhoentjes op de eilanden en wat van Kwartels op de Dollardkwelders!? Schiermonnikoog ver-

blijdt ons met een zeker broedgeval van de Roodhalsfuut.

Op de Veluwe zijn Boomleeuwrik en Roodborsttapuit iets afgenomen, Kruisbek en Sijs doen het daar zeer slecht. De droogte blijkt een ramp voor zwemeenden in de Gelderse Poort.

Ook in Zeeland droogte effecten o.a. voor de moerasvogels in de duinmeren op Voorne: geen Geoorde Futen en Do-daarzen. Het Quackjeswater is nu minder geschikt als broedplaats. Toch wat positiefs: op Goeree zijn drie of vier Kleine Zilverreigers present.

In Drente zijn de vennen op de natte heidevelden tot 10% gereduceerd met alle gevolgen voor eenden e.d. vanden. Daar tegenover staat dat Roodborsttapuit het goed en Paapje het erg goed doet.

Noord-Holland meldt baltsende Zwarte Wouwen!

Raven vestigen zich steeds meer buiten de Veluwe en Salland. Dit jaar voor het eerst zekere broedgevallen in Noord-Holland, Flevoland (nestbouw, geen eileg) en de Achterhoek (broedende vogel afgeschoten!). Er zijn ook op verschillende plaatsen in Zuid-Limburg Raven gezien.